

Ten eerste

Een zilverreiger vliegt op in het moerasgebied van de Oostvaardersplassen tussen Almere en Lelystad.

Foto Marcel van den Bergh / de Volkskrant

Reportage Oostvaardersplassen

Glorietijd moerasvogels voorbij

Het gebrek aan dynamiek in de waterstand van de Oostvaardersplassen is 'de dood in de pot'. Het moerasgebied veroudert en wordt eenvormiger. Hoog tijd voor een verjongingskuur.

Van onze verslaggever
Rik Nijland

LELYSTAD Boven het moeras in de Oostvaardersplassen klapwiek een wanordelijke witte wolk van vijftien grote zilverreigers, opgeschrikt doordat Nico Beemster de luiken van de uitkijkhut opengooit. Uit het riet klinkt een alarmistisch, snorrend geluid. 'Een waterral', vertelt Beemster. 'Met jongen, dat kun je horen. In september nog? Jazeker; in het moeras is er geen duidelijke voedselpiek. Daardoor hebben vogels vaak meerdere legfels.'

Beemster is werkzaam voor ecologisch onderzoeksbureau Altenburg & Wymenga. Al jaren doet hij in opdracht van Staatsbosbeheer onderzoek naar de moerasvogels in dit 5.600 hectare grote natuurgebied, dat voor zo'n 60 procent uit water en moeras bestaat. Hoewel het gebied vooral bekend is door de enorme aantallen grote grazers - inmiddels bijvoorbeeld 3.300 edelherten, meer dan op de hele Veluwe bij elkaar - zijn de moerasvogels hier de eigenlijke kroonjuwelen. Van alle baardmannetjes in Neder-

land broedt ruim tweederde in de Oostvaarderplassen; nergens voelen de bruine kiekendief, de snor of het woudaapje zich zo thuis als hier. En toch is de echte glorie van de moerasvogels voorbij, zo blijkt uit het rapport dat Beemster donderdag presenteerde. De aantallen bijzondere broedvogels in de Oostvaardersplassen nemen af. Voor elf van de veertien broedvogelsoorten die belangrijk zijn voor dit Natura2000-gebied worden de verwachte aantallen broedgevallen, vaak bij lange na niet gehaald.

Lepelaars

Dat komt, zo beschrijft Beemster, doordat de natuur zichzelf nog al eens in de wielen rijdt. Prachtig dat de zeearend hier weer broedt, maar de lepelaars krijgen er de zenuwen van. Ze verplaatsten hun kolonie, maar toch blijven de broedaantallen al jaren achter.

Ook de edelherten gooien roet in het eten. Die trekken de laatste jaren steeds verder het moerasgebied in, vermoedelijk om van de bast van wilgen te eten. Roerdampen lijken niet erg geïnd van die indringers, maar ondui-

Oostvaardersplassen

050912 © VK - rvdn. 0 5 km

delijk is nog of dat komt door verstoring of doordat vossen over door de herten gemaakte paden op rooftocht gaan naar nesten en jonge vogels.

Het belangrijkste euvel in het natuurgebied is echter het gebrek aan dynamiek in de waterstand. 'Dat is de dood in de pot', vindt Frans Vera, archi-

tect van het beleid in de Oostvaardersplassen. Het moerasgebied veroudert, het wordt eenvormiger en het neemt door een combinatie van insecten- en ganzenvraat en het hoge slibgehalte in het water en een vast, te hoog waterpeil in oppervlak af.

Eind jaren tachtig legde Staatsbosbeheer een deel van het moeras een aantal jaren droog om het daarna weer onder water te zetten. Dat leidde tot een enorme explosie in aantallen bijzondere broedvogels. Maar die verjongingskuur is inmiddels bijna uitgewerkt. Frans Vera en Nico Beemster, beiden betrokken bij het opstellen van een nieuw beheersplan voor het gebied, zullen Staatsbosbeheer adviseren de drooglegging te herhalen en daarna meer variatie in waterpeil te hanteren. Zo krijgen de moerasvogels een nieuwe impuls, verwacht Beemster.

'Het is onmogelijk', vult Vera aan, 'voor alle soorten tegelijkertijd een optimale situatie te hebben. Maar met een grotere dynamiek kun je verschillende soorten afwisselend laten pieken.'

Hij ziet het niet als een brevet van onvermogen dat de natuur, die in de Oost-

vaardersplassen toch zijn eigen boontjes zou doppen, weer door mensenhand wordt gestuurd. 'Dat is nooit anders geweest; het waterpeil is hier altijd door de mens gereguleerd.'

Nieuwe aanpak

Vogelbescherming Nederland kan zich wel vinden in een nieuwe aanpak, aldus woordvoerder Kees de Pater. Zijn organisatie was in het verleden kritisch over het beleid in de Oostvaardersplassen. In 2008 ontstond ophef toen naar buiten kwam dat een twintigtal broedvogelsoorten in het natuurgebied het veld had moeten ruimen. Toentertijd ging het vooral om landvogels met een voorkeur voor ruige vegetaties en bosjes. De groeiende aantallen runderen, konikpaarden en edelherten hadden korte metten met hun biotoop gemaakt.

Toen al waarschuwde Vogelbescherming voor het binnendringen van de grote grazers in het moerasgebied. Tevreden? De Pater wil geen oude koeien uit de sloot halen. 'Het gaat om de toekomst van het moerasgebied. Wij kunnen ons wel vinden in meer dynamiek.'